

Hoofdredacteur ESB,
Associate Professor RSM Erasmus University
a.jolink@sdu.nl

Vrij

De laatste tijd ook zo improductief geweest? Elke zomer steekt steevast een antivakantiestemming de kop op om de seizoenskwellingen nog eens onder de aandacht te brengen. Vakantie is stress, of anders wel een garantie voor verstoorde dromen, volgens deze stemmingen. Vakantiegangers zijn misleide lemmingen die in een caravankaravaan zich op roodverbrande stranden storten om slechts berooid weer huiswaarts te keren.

Ook economen kennen deze verkondigers van het antivakantiesentiment, waarbij de 'as van het kwaad' wordt getrokken van Spanje tot Turkije en de 'war on terror' inmiddels is verklaard aan de vakantierreur. Economen zoals Klamer c.s. weten fijntjes te verhalen dat Amerikanen met twee weken vakantie genoeg nemen; ook andere nationaliteiten moeten het doen met een kleiner rantsoen vakantiedagen dan het Nederlandse arbeidspotentieel. De conclusie van de antiterroristen is er niet een van vergenoegzaamheid maar veeleer van een verstevigde overtuiging dat de Nederlandse vakantiedecadentie de voorbode is van de teloorgang van een civilisatie. De echte purist onder de antiterroristen is ook bereid om het 'p-woord' als argument in te brengen: productiviteit. In vergelijking met 'the land of the free' hebben Nederlanders wel erg veel vrij. In het afgelopen decennium zijn loonsverhogingen afgekocht met vrije dagen en in sommige kringen zijn stuwmeren aan vrije tijd ontstaan. Met zoveel opgepotte en improductief menselijk kapitaal zou een damdoorbraak pas echt voor een trendbreuk kunnen zorgen, waardoor reisbureaus en andere aanbieders van vrijetijdsbesteding overuren zouden moeten draaien. Om die reden, en vele anderen, willen werkgevers de vrije dagen weer terugkopen en krijgen de uitgestelde loonsverhogingen alsnog hun beslag in de vorm van gevalideerde vrije dagen. Goedbeschouwd is dit wel een mooi mechanisme: het arbeidspoten-

tieel wordt ingekocht naar behoefte en het restant wordt uitbetaald in vrije dagen. Wil men in een later stadium meer arbeid verhandelen dan kan daarover gesproken worden. In tijden van toe- en afnemende krapte op de arbeidsmarkt lijkt dit mechanisme de Nederlandse economie door de zure periode te hebben geholpen. Over flexibele arbeidsmarkt gesproken.

Een systeem waarin potentiële arbeid wordt opgeslagen in vrije dagen heeft iets weg van het opslaan van elektriciteit in batterijen: de opgewekte elektriciteit vloeit weg en, mits omgezet in andere bestemmingen, is het voor eeuwig verloren. Sinds mensenheugenis proberen we de entropiewaarde in het economische leven te lijf te gaan door energie op te wekken. Het opslaan van energie in batterijen moet een doorbraak geweest zijn in het denken over het toepassen van energie in tijd en plaats. Ook arbeid heeft het vergankelijke van ingezette, en soms verspilde, moeite die ook aan elektriciteit kleeft. Alleen laat arbeid zich moeilijk opslaan in batterijen, althans, met het bovenstaande in gedachte, tot voor kort.

De opgekropte arbeid die ligt verscholen in het vakantiestuwmeer is echter desastreus voor diegenen die graag de productiviteitscijfers naast elkaar willen leggen. De harde cijfers zijn zodanig verstoord dat elke internationale vergelijking in productiviteiten lastig te interpreteren is. Op de korte termijn kan de arbeidsproductiviteit hoog zijn door de inzet van veel kapitaal, door scholing, maar wellicht ook door een goed opgeladen batterij na veel genoten vrije dagen. Op de langere termijn kan de uitwisseling van arbeid en vrije dagen een teken zijn van de flexibiliteit van de arbeidsmarkt en een aanpassing van de economie in goede of slechte tijden.

Degenen die de vakantieperiode zien als een periode van overweldigende verspilling van potentiële arbeidsinzet kunnen worden gerustgesteld. Uit eigen ervaring weet ik dat de vakantieperiode een batterij aan nieuwe ideeën en initiatieven oplevert, waarvoor de periode tussen de zomervakanties net lang genoeg is. Wellicht dat dat productiever is dan elk jaar het aantal vakantiedagen in Nederland ter discussie te stellen. Ik wens een ieder een volledig opgeladen batterij toe.